

OB PREDSEDOVANJU EVROPSKEMU PARTNERSTVU ZDRUŽENJ VOJAŠKEGA LETALSTVA – EPAA (European Partnership Aviation Association)

Letalstvo v Sloveniji predstavlja bogato tradicijo uspehov na mednarodnem področju. Že bibliografija pisnih del, kaj šele dogodkov, bi obsegala več debelih knjig. Poleg že znanih in mnogokrat omenjanih pionirjev slovenskega letalstva, konstruktorjev in znanstvenikov je slovenski zračni prostor nudil priložnost mnogim generacijam tako za osebno dokazovanje kot tudi za profesionalno udeleževanje. Vedoželjnost slovenskih letalcev je našla prostor za dokazovanje tudi v mednarodnem okolju. Hitro dojetanje odprtosti zračnega prostora je pospešilo vključevanje v mednarodne organizacije in združenja.

V konkretnem primeru se to nanaša tudi na mednarodno udeleževanje Društva vojaških pilotov vseh generacij in prijateljev vojaškega letalstva (za mednarodno rabo: SLO AIR FORCE, v nadaljevanju: Društvo). Kljub splošno znanemu individualizmu je med letalci močno prisotna želja po srečevanju tako zaradi izmenjave izkušenj kot tudi obujanja skupnih doživetij. Pobuda za srečevanja je dobila podporo ob srečanju vojaških letalcev in prijateljev vojaškega letalstva na letališču pri Slovenskih Konjicah. Po prvotnih neformalnih letnih srečanjih od leta 2003 je bilo Društvo tudi formalno ustanovljeno leta 2009.

V relativno kratkem obdobju vzpostavljanja in organiziranja društva so bili vzpostavljeni stiki s sorodnimi letalskimi združenji v Evropi. Predvsem z željo po krepitvi sodelovanja na področju varnosti, izmenjavi izkušenj in spremljanju novitet na letalskem področju. To predvsem zaradi tega, ker je velik del članov upokojen oziroma izven rednega toka informacij. Seveda je na prvem mestu človeški dejavnik, ki ga lahko strnemo v misel: lepo je leteti, ampak odgovorno. Ob tem je gotovo prisotno tudi zavedanje o širšem pomenu uporabe zračnega prostora za celotno družbo. In ne nazadnje je tu tudi promocija države. Pri tem je v veliko pomoč navdušenje, ki ga pri letalcih ne manjka. Mednarodno uveljavljanje Društva je potekalo zelo hitro. K temu bi lahko dodali, da ga je mednarodno okolje hitreje in bolje prepoznalo kot dom. Izjema pa je Zveza slovenskih častnikov, ki je ustanovitev in delovanje Društva podpirala od začetka. Velika podpora je prihajala predvsem iz Belgije, kjer je gospod Marc Janssens spodbujal mednarodno vključevanje v EPAA. Predlagal in podprl je udeležbo pred-

stavnikov društva na rednem srečanju EPAA v Torinu, junija 2011, ob 150-letnici Italije. Srečanja sta se udeležila predsednik Društva Drago Gabriel in član izvršnega odbora Jože Konda. Na podlagi dobre predstavitve je bil Društvo podeljen status opazovalca. Ob tej priložnosti so bili navezani pristni stiki s člani EPAA, še posebej z romunsko Arpio (ARPIA) in njenim predsednikom generalom Iosifom Rusom, legendo romunskega vojaškega letalstva. To je tudi prispevalo k uspešni izvedbi pomembnega projekta – donacije romunskega letala IAR-93 vultur, romunske izvedenke jugoslovanskega orla, Vojaškemu muzeju Slovenske vojske oziroma PVZ Pivka. Ob tem je seveda treba poudariti, da je bilo letalo obnovljeno in pripeljano v Pivko z osebnim angažiranjem članov Društva in veliko podporo pokroviteljev. Vrednost projekta presega 55.000 EUR.

V Društvo je bila, tudi zaradi tega, podprta pobuda, da postane polnopravni član EPAA. V tem primeru bi namreč lažje prišli do možnosti pridobitve informacij ali eksponatov, po drugi strani pa promovirali slovensko (vojaško) letalstvo. Tako se je resno in odgovorno sodelovanje predstavnikov Društva kot opazovalca na srečanjih EPAA hitro sprevrglo v kandidaturu za polnopravno članstvo. Po izvedbi nujnih formalnosti, prevodu statuta Društva v angleščino (izvedel ga je predsednik Društva Adi Kužnik) in pripravljenosti za sprejem statuta EPAA, je bilo Društvo sprejeto kot polnopravni član EPAA oktobra 2014 na srečanju v Bukarešti. Ker pa deluje predsedovanje EPAA po abecednem redu, je to pomenilo, da bo Slovenija (Društvo) predsedovala EPAA takoj za Slovaško, ki je ravno takrat prevzela to nalogo. Seveda je bilo zagotovilo predstavnikov Društva, da je pripravljeno prevzeti to nalogo

kljub šele sprejetemu članstvu. Kot bo videti kasneje, je bila ta situacija odločilna za prihodnost EPAA, saj je Slovenija oziroma Društvo uspelo povrniti interes ustanovnih članic za nadaljnje sodelovanje v EPAA.

Predsedovanje EPAA je dobra priložnost za širše in dejansko spoznavanje različnosti pristopanja posameznih držav k skupnemu delovanju. Medtem ko se npr. v nemškem letalskem združenju ne želijo ukvarjati z zgodovino (zaradi znanih dejstev), v bolgarskem ponosno navajajo uspehe med drugo svetovno vojno (pri sestreljevanju zavezniških letal). Tako je npr. nemško združenje usmerjeno v podporo letalskemu razvoju, romunsko v promocijo države, italijansko, s svojimi 34.000 člani, v ohranjanje lastne tradicije itd. Dobro poznavanje takih posebnosti, še posebej pa dostojno »prenašanje« drugačnih pogledov sta bistvenega pomena za uspešno vodenje mednarodnega združenja. Ustanoviteljice EPAA so ob ustanovitvi poudarile evropsko idejo sodelovanja in razumevanja, ko pa so naletele na drugačne poglede, se niso znašle. Dosedanje angažiranje slovenskega Društva in njegovega predsednika pri nagovarjanju članic za nadaljevanje in nadgradnjo ustanovne ideje kaže na potrebo po vztrajanju tudi takrat, ko stvari ne tečejo po zelenih tirnicah.

EPAA so 30. maja 2003 v Viareggiu ustanovila letalska združenja Belgije (NAVORO LuM/ASNORA Fae in NVRRO LuM/ANSORA Fae of Belgium), Francije (ANORAA, ANSORAA in UNAIR of France), Nemčije (Deutscher Luftwaffenring of Germany) in Italije (Assoiazione Arma Aeronautica of Italy). V statutu so opredelili promoviranje evropske varnosti in obrambe, posebej med

mladino; nuditi podporo evropskemu vojaškemu letalstvu; obravnavati zgodovino evropskega vojaškega letalstva in tradicije; biti odprti do novih članic, ki sprejemajo statut; promovirati prijateljstvo med članicami; vzdrževati tesne stike z drugimi vojaškimi združenji in organizirati dejavnosti, skladne z navedenimi cilji, po možnosti v sodelovanju z vodstvi EU. Vodenje/predsedovanje EPAA traja dve leti, po abecednem zaporedju članic. Za operativnost dela skrbi izvršilni odbor (Steering Committee), sestavljen iz po dveh predstavnikov članic. O vseh odločitvah, pomembnih za delovanje EPAA, pa odločajo vodilni predstavniki članic (Board of National Representatives). V statutu sta opredeljena postopek sprejemanja novih članic in tudi prenehanje članstva. Odkrita ambicija ustanoviteljev je bila, da EPAA postane formalni del EU, na kar nakazujejo zvezdice v emblemu in na praporju. Po spoznanju potrebe po opredelitvi »pravil obnašanja« v medsebojnih odnosih in delovanju članic je bil leta 2008 sprejet Referenčni priročnik (Reference Manual). Priročnik naj bi se po potrebi dopolnjeval. V času romunskega predsedovanja pa je prišlo, predvsem zaradi jezikovne netolerance (slabega znanja angleščine), do konflikta med idejo ustanovnih članic in željo novih članic po večjem vplivu. V času slovaškega predsedovanja so se nasprotja še poglobila, tako da je bil celo ogrožen obstoj EPAA. To pa je bil poseben izziv za SLO AIR FORCE.

V obdobju predsedovanja Romunije in Slovaške, v letih 2012–2016, so bile namreč uporabljene metode dela, ki niso bile po godu ustanovnim članicam. Po desetletju delovanja EPAA se je namreč pojavila potreba po nadgradnji metode skupnega delovanja. K temu bi prispevala ustanovitev podpornega elementa, ki bi zagotavljal administrativno podporo (Central Support Office – CSO), kar je predlagala nemška delegacija, ki bi zagotovila tudi začetno finančno podporo. Predlog ni bil sprejet. Prav tako ni bilo doseženo soglasje o načinu nadgrajevanja Referenčnega priročnika oziroma pravil skupnega delovanja. Tudi preveliko vztrajanje romunske Arpie pri vzpostavitvi rednega načina medsebojnega obveščanja z urejanjem spletne strani in vzpostavitvijo rednih stroškov je vzbudilo odpor ustanovnih članic. Deloma tudi zaradi občutka, da se bodo morale nekomu »prilagajati«. Deloma pa so k nerazumevanju prispevale brezplodne diskusije, tudi zaradi »skopih« jezikovnih zmožnosti nekaterih članic.

Čeprav je bilo »na vrsti«, je bilo, tudi zaradi poznavanja letalske problematike in mednarodnega okolja, septembra 2016, v Krakovanyh na Slovaškem, društvu SLO AIR FORCE predano predsedovanje EPAA za dveletno obdobje. Društvo je torej prevzelo predsedovanje v času notranje krize EPAA. Kriza je nastala zaradi zadržanosti ustanovnih članic (Belgija, Francija, Italija, Nemčija) do nekaterih kasnejših članic iz vzhodne Evrope, ki so želele formalizirati medsebojno obveščanje in delovanje. Ob spretnem nastopu po prevzemu predsedovanja 22. septembra 2016 v Krakovanyh na Slovaškem in govorni spretnosti predsednika Društva Adija Kužnika v šestih evropskih jezikih je EPAA na dobri poti za povrnitev ustanovne ideje o krepitevi razumevanja in medsebojnega sodelovanja evropskih letalskih združenj. Z »mehkim« pristopom, vabljenjem, posrednim in neposrednim prepričevanjem, čestitkami in vztrajanjem je na vidiku oživitev prvotnega cilja – promoviranje prijateljstva. Tudi spretno angažiranje nemškega predstavnika polkovnika Fritza Thomsena pri pripravi simpozija in angažiranju ustanovnih članic potrjuje možnost uspešnega zaključka slovenskega predsedovanja EPAA. Dejavnost gre v smeri manj formalizma in več operativnosti v smislu sproščenosti pri sodelovanju in izmenjavi izkušenj. To je bilo tudi potrjeno na srečanju članic EPAA aprila 2017 v Ljubljani, kjer je bil sprejet način medsebojnega komuniciranja po Facebooku, ki ga je pripravilo in udeležilo slovensko Društvo. Sklep o izmenjavi medsebojnih informacij po Facebooku je bil sicer sprejet ob sprejemu slovenskega predsedovanja v Krakovanyh. Polno podporo je v Ljubljani dobil tudi predlog o dvoletni organizaciji simpozija, kjer naj bodo predstavljeni najpomembnejši dogodki na področju letalstva v Evropi. Tako bo EPAA v strokovnem smislu dobila svoje mesto tudi v evropskih institucijah.

Simpozij EPAA o prihodnosti evropskega (vojaškega) letalstva, ki bo 20. septembra 2018 v Mariboru, je načrtovan v duhu temeljnega cilja EPAA: organizacija dogodka, ki ima evropsko razsežnost. Pričakovani nastopi predstavnikov EU, Nata, evropske letalske industrije, predstavnika slovenske letalske industrije in drugih bodo koristni prispevek k širjenju zavesti o skupnem evropskem zračnem prostoru in skupnih možnostih v razvoju evropskega (vojaškega) letalstva. Priprave za simpozij potekajo že celo leto z angažiranjem predstavnikov Slovenske vojske in slovenske misije pri Natu, izveden je bil obisk pri možnem pokrovitelju Airbusu v Ingolstadtu v Nemčiji, organizirana srečanja na veliki letalski prireditvi aprila letos v Berlinu (ILA) in opravljeno veliko število pogovorov za čim uspešnejšo izvedbo seminarja. Seveda je tudi sodelovanje s Slovensko vojsko pri logistični podpori intenzivno in dobro podprto. Predsednik Društva Adi Kužnik je tudi v glasilu AOPA Kopilot (v službi letalcev) povabil vse s področja letalstva, da dajo svoj prispevek k promociji Slovenije in slovenskega letalstva, temu pa naj služi tudi ta zapis.

Na koncu je treba poudariti odlično podporo, ki jo društvu SLO AIR FORCE nudi Zveza slovenskih častnikov. Društvo je, kot interesno združenje, kolektivni član ZŠČ. Ves čas od začetkov mednarodnega sodelovanja društva je prisotna ustrežna podpora. Z osebnim nastopom predsednika ZŠČ generalmajorja Šteinerja na lanskem spomladanskem srečanju je to dobilo še posebno težo. Načrtovana podpora ZŠČ in Slovenske vojske pri izvedbi seminarja je odločilna opora Društvu in garant uspešne izvedbe seminarja in s tem tudi uspešnega zaključka predsedovanja EPAA.

Jože Konda